

Управління культури і туризму Сумської облдержадміністрації
Сумська обласна дитяча бібліотека ім. М.Островського

Корифей української графіки

***(до 125-річчя від дня народження
Георгія Нарбута, художника-графіка,
уродженця С. Нарбутівка
Глухівського району)***

Попереджувальна довідка

Управління культури і туризму Сумської облдержадміністрації
Сумська обласна дитяча бібліотека ім. М.Островського

Корифей української графіки

***(до 125-річчя від дня народження
Георгія Нарбута, художника-графіка,
уродженця С. Нарбутівка
Глухівського району)***

Попереджувальна довідка

Корифей української графіки (до 125-річчя від дня народження Г. І. Нарбута, художника-графіка, уродженця С. Нарбутівка Глухівського району) : попереджувальна довідка / ОКЗ «Сумська обласна дитяча бібліотека ім. М. Островського» ; уклад. Н. Ю. Курносова. – Суми, 2011. – 16 с.

Георгій Іванович Нарбут (1886-1920) – видатний український художник-графік, ілюстратор, автор перших українських державних знаків (банкнот і поштових марок) та проекту герба Української держави, уродженець Сумської області.

Він малював однаково добре і правою і лівою руками. Його пальці були швидкими і точними в рухах. Його погляд був гострий, як бритва, а пам'ять працювала, як фотоапарат. Його свідомість була химерною, як у кожного геніального українця. Він ілюстрував книжки, робив ескізи грошових купюр, придумував українські шрифти. Він не мав художньої освіти. Його звали Георгій Нарбут, і він був нащадком «знатного товариша козацької сотні» Мусія Нарбута. Родом він був із хутора Нарбутівка.

З дитинства він дружив із ножицями і папером. Фарб у сільського хлопця не було. Георгій брав синій обгортковий папір і різав його. Утворювалися квіти й орнаменти. Майстри «витинанок» в українських селах мали неабияку повагу. Маленький Нарбут не спав ночами: вирізував і клеїв свої твори. Його хвалили, і в нього виростали крила. Зауважимо, що вирізувати Нарбут продовжував все своє життя: його рисунки захоплюють точністю ліній, наче він не малював, а вирізував фігури пером, пензлем – байдуже чим.

Навчатися десятирічному Георгію було нудно. Глухівська гімназія була для нього найменш цікавим місцем у світі. Викладачі вводили гімназистів у сомнамбулічний стан своїм монотонним бубонінням. Хлопцеві здавалося, що світ знову потонув у всесвітньому потоці, і його гімназія опинилася на самісінькому дні. Та одного разу вчитель приніс на урок «Остромирове Євангеліє». Нарбута наче блискавиця вдарила. Він читав, вдивлявся в шрифти, у гравюри. Забрав книгу додому і не спав кілька ночей. «Остромирове Євангеліє», як і ножиці, назавжди увійшло в його свідомість. А глухівська бібліотека, де

Георгій читав журнали «Мир искусства», зміцнила в ньому бажання поїхати в столицю імперії.

У Петербурзі бідний двадцятирічний студент знайомиться з видатним графіком Білібіним, який вводить молодого художника в коло творчого об'єднання «Мир искусства». Спочатку Нарбут копіював білібінську графіку і шрифти, але то було навчання, оволодіння технікою, бо, власне, він так і не здобув повної художньої освіти і був одним із тих геніальних самоуків, які, не обтяжені жорсткими рамками школи, вільно творять винятково *своє* мистецтво. Він сам прийшов до Білібіна (який, до речі, зустрів його зверхньо, глузливим запитанням: «Вы малоросс?») і сам обрав стратегію свого розвитку. Учитель надав йому можливість поринути в мистецтво книги, звертаючи його увагу на технічний бік графіки і формуючи його естетичний смак. Білібін давав йому вивчати старі лубки, орнаменти стародруків, гравюри Альбрехта Дюрера. То була школа, де Нарбут пізнавав секрет співвідношення мистецтва й техніки, майстерності митця і можливостей друкарської машини... Згодом Нарбут вирушає до Європи. Довго там навчатися він не міг через нестачу коштів, але перейнявся європейським мистецьким духом, набув досвіду і відчув себе художником.

Як художник-графік Георгій Нарбут дебютував у 1907 р. ілюстраціями до дитячих книжок, які одразу принесли йому визнання. Досить вдалими були «Пляши, Матвей, не жалеј лаптей» (1910) та дві книжки з однаковими назвами «Игрушки» (1911). В усіх трьох він майстерно використав стилізовані зображення російських народних іграшок. У цих ілюстраціях ретельний контурний рисунок, тонко забарвлений аквареллю, ще позначений впливом Білібіна.

У трьох виданнях байок І.А. Крилова (1910, 1911) Г. Нарбут застосував декоративні прийоми російського ампіру, і згодом цей прийом здобув визнання і викликав наслідування серед російських ілюстраторів. У двох із цих книжок, а також у знаменитому виданні «Солов'я» Г.Х. Андерсена (1912) Нарбут блискуче відродив мистецтво силуету. Збувши визнання як реформатор книги для дітей, Георгій не менш успішно ілюстрував і оформлював книги для дорослих. Разом із С.В. Чехоніним та Д.І. Митрохіним він визначав високий рівень російської книжкової графіки передреволюційних років.

Після Лютневої революції 1917 р. Нарбут повернувся в Україну. Кращою роботою цього часу були розпочаті ще в Петрограді аркуші до «Української абетки», вигадливі за сюжетами й досконалі за графічною майстерністю.

Улітку 1917 року президент України Михайло Грушевський оголосив конкурс на кращі ескізи для українських грошей. Переміг,

звичайно, Георгій Нарбут. Рівних йому просто не було.

«Державні знаки у виконанні Нарбута – це наше наочне свідоцтво державної зрілості, наша гордість і слава», – писав мистецтвознавець В. Січинський. За радянської влади ці гроші, попри заборону, ще довго були в обігу. При Скоропадському Георгію Нарбуту доручили розробити герб України. На ескізах поряд із тризубом автор зобразив козака.

Художник із радістю розробляв різноманітні бланки, чеки, печатки, марки (їх тоді називали «шаги» і вони були в обігу нарівні з грошима)... І повсюди вводив елементи в українському стилі – літери, силуети, шрифти...

У Києві здійснилася мрія Георгія Нарбути. Він став першим ректором Української академії художеств. Йшла війна, і Академія виживала в неймовірних умовах. У 1919 році в Києві влада змінювалася тринадцять разів. Нарбуту доводилося відбиватися від солдатів та чиновників, які повсякчас поривалися захопити приміщення, шукати дрова, матеріали для художників, навчати... У якийсь період Академія ненадовго втратила приміщення. Нарбут перевів навчальний заклад до себе додому. Студенти і викладачі пили чай, говорили про майбутнє, здригалися від пострілів за вікном...

У Києві тим часом почалася епідемія тифу. Нарбут захворів. Ослаблений тифом, він не зміг перенести тяжку операцію по видаленню каменів з печінки і 23 травня 1920 року помер. Похований на Байковому кладовищі в Києві.

За радянських часів ім'я видатного українського художника було вкрито мороком забуття. Київський Національний художній музей має найбільшу колекцію робіт Георгія Нарбути. Але тривалий час його роботи були сховані в спецфонді музею. Побачити їх не могли не лише відвідувачі, доступ був закритий навіть для наукових співробітників та мистецтвознавців. У той час, коли на батьківщині ім'я Нарбути було забуте, європейська критика захоплювалась його мистецтвом надавати графічним роботам національного колориту. А паризький журнал, критикуючи поштові марки, створені французькими графіками, наводив як взірець роботи українця Георгія Нарбути.

В Україні про роботи Нарбути знову заговорили лише на початку вісімдесятих років 20 століття. У 1983 році в київському видавництві «Мистецтво» вийшов ілюстрований альбом «Георгій

Нарбут», укладачем якого був П.А. Білецький. У грудні 1985 року до 100-річчя від дня народження Г. І. Нарбута Пошта СРСР випустила художній маркований конверт з портретом художника.

У 1992 р. режисер Юлія Лазаревська зняла фільм «Георгій Нарбут. Живі картини». У 2006 р. Національний банк України випустив пам'ятну монету номіналом у 2 гривні, присвячену 120-річчю від дня народження Г.І. Нарбута.

Книги про Георгія Нарбута

Відродження. Від Артема Терещенка до Георгія Нарбута // Вечерський, В., Белашов, В. Глухів. – К. : Абрис, 2003. – С. 97-114.

Георгій Нарбут : (1886-1920) графік, педагог : [біографічний нарис] // 100 найвідоміших українців. – К. : ТОВ «Автограф», КД «Орфей», 2005. – С. 455-461.

Екслібриси Георгія Нарбута / уклад. С. Г. Білокінь, худож. М. Павлусенко. – Суми : Собор, 1998. – 8 с.

Мельничук, Г. Геніальний самородок Георгій Нарбут (1886-1920) // Мельничук, Г. 1000 незабутніх імен України. – К., 2005. – С. 205-207.

Мовчун, А. І. Георгій Нарбут : [коротка біографія] / Мовчун А. І., Харсіка Л. І. Найкраще : позакласне читання для учнів 4 класу. – К. : АВДІ, 2009. – С. 545.

Нарбут Г. И. // БСЭ. – М., 1974. – Т. 17. – С. 248.

Нарбут Г. И. // История городов и сел Украинской ССР : в 26 т. : Сумская область / редкол. И. Я. Макухин, И. Т. Гриченко, Г. С. Долгин. – К., 1980. – С. 260.

Нарбут Г. І. // Ступак, Ю. П. Видатні художники на Сумщині. – Х., 1969. – С. 29-31.

Нарбут Г. І. // УРЕ. – К., 1962. – Т. 9. – С. 505.

Нарбут Георгій Іванович // Сумщина в іменах : енциклопедичний довідник. – Суми : АС-Медіа ; СумДУ, 2003. – С. 314-315.

Ткаченко, В. Художник-графік Георгій Нарбут : [біографічний нарис] // Ткаченко, В. Нарбутівка і Нарбути : науково-публіцистичний нарис. – Суми : ВВП «Мрія-1» ЛТД, 1998. – С. 21-48.

Шаров, І. Нарбут Георгій Іванович (1886-1920) / І. Шаров // 100 видатних імен України. – К. : Альтернатива, 1999. – С. 273-277.

Статті про Георгія Нарбута

Адаменко, Елена. Изюминка Сумщины : хутор Нарбутовка и его знаменитые обитатели : [история хутора ; краткие сведения о братьях Георгии и Владимире Нарбутах] / Адаменко, Елена // Данкор. – 2009. – № 23. – С. А12.

Базильчук, Г. Діяч національного відродження : [творчість художника Г. Нарбута : до 120-річчя від дня народження] / Г. Базильчук // Культура і життя. – 2006. – № 11-12. – С. 4.

Білецький, П. Неперевершені зразки «чистої графіки» : [творчість художника Г. Нарбута : до 120-річчя від дня народження] / П. Білецький // Культура і життя. – 2006. – № 11-12. – С. 4.

Білокін, С. Нарбут і Шевченко / С. Білокін // Українська культура. – 2003. – № 11-12. – С. 25.

Віртуозний майстер штриха : [художник-графік Георгій Нарбут] // Шкільна бібліотека. – 2011. – № 2. – С. 12-13.

Гвоздик, Александр. Георгий Нарбут : [о книжной графике художника] / Александр Гвоздик // В двух словах. – 2007. – № 35. – С. А14.

Карпенко, Юлія. ЕтноВесна по-глуховски : [29 мая 2009 г. Глуховщина приймала фестиваль «ЕтноВесна» ; гості фестивалю посетили Нарбутовку – родину известного украинского художника и известного российского поэта – братьев Георгия и Владимира Нарбутов] / Карпенко, Юлія // Панорама. – 2009. – № 23. – С. А16.

Ковальчук, О. До 120-річчя від дня народження Георгія Нарбута – корифея української графічної школи / О. Ковальчук // Образотворче мистецтво. – № 2006. – № 2. – С. 16.

Костина, В. Корифей украинской графики : художник Георгий Нарбут (1886-1920) / В. Костина // Панорама. – 2007. – № 38. – С. А21.

Максимова, Ксенія. «Етновесна» в Глухове : в родовом имени Нарбутов решили установить мемориал и привлечь сюда туристов : [в Глухове и Нарбутовке 29 мая 2009 г. прошел всеукраинский этнофестиваль ; фото и краткие данные о жизни Георгия Нарбута] / Максимова, Ксенія // Ваш шанс. – 2009. – № 22. – С. 27А.

Маланюк, Є. Мономентальність таланту : [Георгий Нарбут] / Є. Маланюк // Україна. – 1999. – № 12. – С. 46.

Музиченко, Я. Художник республіки : [Георгій Нарбут] / Я. Музиченко // Україна молода. – 2006. – № 166. – С. 10.

На монеті – Георгій Нарбут : у серії «Видатні особистості України» Нацбанк України випустив у обіг двогривневу монету, присвячену 120-річчю видатного художника і графіка, уродженця Глухова Г. Нарбута // Сумщина. – 2006. – № 25. – С. 1.

Овдієнко, Н. Георгій Нарбут підписувався на купюрах: [факти з біографії автора перших українських грошей Г. Нарбута] / Н. Овдієнко // Голос України. – 2009. – № 103. – С. 3.

Панченко, В. «Картинна галерея в долоні» : [робота Георгія Нарбути над ескізами гральних карт] / В. Панченко // Музеї України. – 2007. – № 2-3. – С. 42.

Трофимова, С. Что такое силуэт? : [єсть репродукції робіт Георгія Нарбути] / С. Трофимова // Юный художник. – 2010. – № 6. – С. 46-47.

Ярош, Н. Мастер чистой графики : [Георгий Нарбут] / Н. Ярош // Ваш шанс. – 2002. – 6 февраля.

Методичні матеріали за творчістю Г. І. Нарбути

Бондар, С. Культура і духовне життя України 1917-1920 рр. : [урок – документальний фільм] / С. Бондар // Історія та правознавство. – 2008. – № 26. – С. 35-39.

Письменна, Т. В. Ілюстрування літературних творів : проект : [містить цикл уроків, зокрема урок про життя і творчість нашого земляка Г. І. Нарбути] / Т. В. Письменна // Все для вчителя. – 2010. – № 25. – С. 13-20.

Терещенко, О. «Зима. Променад із собакою» : бесіда за картиною Георгія Нарбути / О. Терещенко // Джміль. – 2006. – № 4. – С. 12.

Склала

Відповідальна за випуск

Комп'ютерний набір

Комп'ютерна верстка

Тираж 5 прим.

Курносова Н.Ю.

Тогобіцька Л.М.

Курносова Н.Ю.

Оберлянд І. М.

м. Суми, вул. Петропавлівська, 51
тел/факс 22-00-82, тел. 22-00-66, 22-00-82
biblioteka.sumy@mail.ru